

(המשך מעמוד 7)

גמרה אותנו לאותו יום. למחרת כבר נכנסנו למישטר-לימודים. היה זה מיסטר די חמור: רק שני ערבי יצאה לשבוע. הלימודים התיאורטיים נמ' שכו עד שמונה בערב, ואחרי זה עסקנו בעבודה עצמית עד עשר.

בבוקר — ריצה על הסיפון והרצאות ארו' כות מאוד על כל הנושאים הקשורים ב' צוללות. הנושאים שבינינו שכרו דירות על החוף, הביאו את המשפחות. באחת הדירות פתחנו מועדון והיינו מארגנים שם ערבי התי ושירה-בציבור. הרבה מגע עם האוכ' לוסיה האזרחית לא היה לנו, כי זאת היא עיר-נמל הרגילה למלחים מכל העולם ואינה מתייחסת אליהם בחממות מיוחדת.

בתוך הבסיס לבשנו את מדי חיל-הים הישראלי — אבל בחוף הלכנו בבגדים אר' חיים. רוב החברה קנו אופניים-ממוענים והיינו מטיילים בסביבה, למרות שהכסף שקיבלנו היה בכמות זעומה.

לבסוף הגיע היום בו דרכו רגלינו על צוללת. חילקו אותנו לחוליות של שלו' שהארבעה, וצירפו אותנו לצוללת.

מי שאינו מבין בענייני ים, מתאר לעצמו

החשמל, המופעלים ממצברים ואינם צור' כיס אחיר. ציפיתי כל כך לרגע הזה, ובמשך חודשים נשמתי ולמדתי את תפקידי, שמן ההפלגה המעשית הראשונה הרגשתי כאילו אני מבצע עבודה שיגרתית, מוכרת היטב. הצוללת לא היתה יצור מיסתורי או מפתיע.

השותף שלי לאותה הפלגה היה יעקב רענן, שתפס את מקומו בין הקצינים, וזכה מייד להערכתם בגלל כושרו הימי הגדול וחוש-ההומור שלו. הפתיחה אותם תופעה אחת: שקצין ורב-סמל כמוני מפטטים יחד — דבר שאינו מקובל בצי זה. למרות שה' דיסטנץ שם קטן יותר מאשר ביתר אר' עות הצבא, ובשירות הצוללות הוא קטן עוד יותר מאשר בשאר זרועות הצי.

***

מאה חתולים נדרסים

ל"אפריקן" ניתקה מן הרציף. זה היה בשעה ארבע בבוקר. איש לא שם אליה לב. סתם צוללת שיגרתית, יוצאת להפלגה שיגרתית בים הגדול והרגוע.

בנמל דארטמות, בעת אחת הפלגות האימונים בצוללת ספיטופול הבריטית. ראשון משמאל, בי' שורה השנייה: רס"ר צבי טל, חשמלאי ראשי על דקר, שיומנה אז עם צוות הצוללנים הי' ראשונים, שהתאמנו על צוללות אירופיות, הביאו לאחרי-מכן את תנין מאנגליה לישראל.

ואפשר היה לפגוש שם נערות אנגליות מ' בתים טובים מאוד. הצוללת הראשונה שעברה את השיפוצים היתה תנין, ואני הייתי בצוות שלה. לפני ההפלגה הראשונה עברנו אימונים במיתקן הצלה מיוחד, יחיד-במינו באירופה כולה. זהו מיגדל של 30 מטר גובה, שבתחתיתו נמצא חדר של צוללת. המדריכים האנגליים פוזרים לאורך כל המיגדל, שהוא מלא מים, והמתאמנים נחלצים אחד-אחד מן התחתית של המיתקן.

נכנסנו אחר אחר השני לתוך תא-ההצפה, שהוצף מים, ופתחנו את הפתח העליון, כי אילו היתה זו צוללת לכודה בתחתית הים, אתה מתחיל לעלות למעלה, ללא שום מכשי' רים או מיכלי-נשימה, רק עם חגורת-הצלה, שתעזור לך לצוף על פני המים עד שתבוא עזרה. עיקר התרגיל: ללמוד כי כמות-האחיר שבראות מספיקה לומך-עליה לעומק כזה, שיטה זה של היחלצות טובה לעומק עד מאה מטר. מתחת לזה — אין כמעט סיכוי לצאת חי מלחץ המים.

***

הסקוטי נהגן ברחובות

אשר נגמר השיפוצים של תנין, היה כבר הצוות שלה מוכן ומאומן. אבל ההפלגה הראשונה שלה היתה עם צוות בריטי, ואילו אנו, הצוות הישראלי, איישנו את צוללת הודי-מלכותה ספיטופול.

שתי הצוללות הוותיקות הפליגו יחד ל' סקוטלאנד, לניסויי צלילה עמוקה ולטכס מסירת הצוללת לחיל-הים הישראלי.

לקראת ערב נקשרו השתיים לרציף של כפר-דייגים קטן בשם קמפבל טאון. אני בטוח שהתושבים זוכרים את המאורע עד היום.

שכרנו אולם גדול, מילאנו אותו בארגוני בירה, והתחלנו בנשף ההיסטורי. סוף-סוף, אחרי אלפיים שנה, הונף הדגל על צוללת ישראלית.

היו שם הצוות של הספיטופול, ואנחנו. רב-סמל סקוטי, בשם ג'ורג', שהיה צמוד לצוות הישראלי מההתחלה, הוציא את חמת' החלילים וניסה בהצלחה לאיקסנה להשמיע מנגינות-עם ישראליות. הלכה שתייה כדת, ולא נשאר ראש צולל אחד בכל האולם הי' גדול. רצתי לצוללת כדי להביא מצלמה עם פלאש, ובמשך כל הלילה צילמתי כמו משור' גע — גם אחרי שנגמר הסרט.

בשש לפנות בוקר עזבנו את האולם. לא סתם — כי אם בתהלוכה רועשת וצוה' לת, כשג'ורג' צועד בראש ומנגן את שירי'

שתפקידו לכבות שריפות או לנתק מעגלי-חשמל פגועים. מעל לפני השטח, אם מפעי' לים תותח, תפקידו להגיש תחמושת.

***

סוף-סוף צלילה ראשונה

צופר של הצוללת השמיע את לי' ולתו השנייה. נישתי לעמדה שלי. מ' כיוון שהייתי עדיין מתלמד, לא נתנו לי, בהפלגת-הבכורה, לבצע את פעולות כיבוי הדיזל והתנעת מנועי-החשמל. עשה אותן רב-הסמל. סייעתי לו בחיסות מהירות הי' מנועים ובבדיקת מצב המצברים. הייתי כל' כך עסוק, שלא הרגשתי מתי צללנו. "טבילת המעמקים" עברה עלי' בהיסח הדעת.

נכנסנו למחזור של הפלגות-אימונים, רובן שבועיות. היינו יוצאים לים ביום שני ב' בוקר, חוזרים ביום שישי בערב. עסקנו ב' קשת הפעולות הנדרשות מצוללת: החל ב' הורדת אנשי-צפרדע בחוף אויב וכלה ב' סירפוד אוניות-שטח. התאמנו גם בהיחלצות, בעזרת פעמוני-צלילה. תוך כדי כך היינו אוספים את הצדפות השחורות הגדולות, אותן למדנו לחבב כמעדן.

כמה מהחברה בצוללות אחרות הפליגו לחופים הצפוניים של צרפת, אחרים הגיעו לפרוטוגל ולגנואה.

חלק מהצוללות האלה שירתו במלחמת הי' עולם השניה בצי הגרמני, וטיבעו אוניות של בנות-הברית. הן נתקבלו אחרי המל' חמה, כחלק מהשלל.

אגב, מסתבר כי הצוללנים הגרמניים ב' רובם נהגו בהגינות, אחרי טיבוע האוניות. רק במיקרים בודדים, כאשר היה הפיקוד בידי נאצים מושבעים או אנשי ס.ס., בוצעו גם מעשי-זוועה, כגון פתיחת-אש על ניצולים במים.

מכיוון שהתאמנו בצוללות גרמניות-לשע' בר, רחצה בינינו הדיעה כי זהו הסוג שי' יירכש עליידי חיל-הים הישראלי. אבל הי' הנחה היתה מוטעית, ויום אחד נאמר לנו כי חיל-הים רכש שתי צוללות בריטיות, מ' טיפוס ס, הידוע כסוס-עבודה תתימי.

***

חתנה כפורטסמות

גענו לפורטסמות. סיכנו אותנו ב' בתים פרטיים, ומדי בוקר היינו מפלי' גים במעבורת לאוניית הודי-מלכותה דולפין — שלא היתה אלא בסיס הצוללות הבריטי, על חוף גוספורט.

עברנו את כל הקורס מחדש. אם כי מזג-האחיר היה קר יותר, נהיינו

...לפתע איבדה, "תנין" את שיווי-אישקרה והחלה צוללת...

רענן הורה לנשוף. לשוא... היא המשיכה לצלול...

הלכת הפראיים של סקוטלאנד. התושבים לקחו את ההמולה ברות טובה, עזבו את מיטותיהם והצטרפו לתהלוכה עד למוזה. ב' בוקר עזבו שתי הצוללות, כל אחת עם תנין צוות האמיתי שלה. אלא שעל סיפון תנין הישראלית ניצב ג'ורג' וניגן שירים סקו' טיים.

נכנסנו ישר לתוך ים סוער מאוד ולתוך אימוני-הרצה. היו איתנו המישה קצינים אנגליים, ששימשו כיועצים. אבל את העיבר' דה עשינו אנחנו.

היו אלה שלושת החודשים הקשים ביותר של הצוות, ובילינו אותם כמעט לגמרי בים. הצוות והכלי התגבשו ליחידה לוחמת — כגוף אחד.

***

איש יבש ומסור

וסקה דרוור היה מספק חסר-סרשות ומסור לחלוטין. פעם יצאנו להפלגה בת שלושה ימים לבלטאסט באירלנד. הים היה סוער במיוחד, וכל האוניות הבריטיות קיב' לו הוראה לחזור לנמלים. תגובתו של יוסקה היתה: "צוללת היא אוניית-מלחמה, ואין

מיחס חם יותר בפורטסמות. כאן גם יצאנו החוצה במדי-ציה"ל. איש לא התרגש מזה.

כמה מאיתנו התמידו עם נערות מקומיות, ואפילו התחתנו איתן מאוחר יותר. החתונות עצמן נערכו בארץ, אחרי שחזרנו. נס' פח צה"ל באנגליה סייע לבחורות לבוא ארצה, ולחתן אותן כאן. התחונה היחידה שנערכה שם היתה דוקא בין אחד החברה לבין נערות שבאה במיוחד מישראל. התר' נהם של שולה ורן שמעון נערכה בבית הכנסת בפורטסמות, בהשתתפות חלק גדול של הקהילה היהודית.

רן נעלם עם דקר, בה שירת כקצין-מכונה.

***

כיבד להינצל?

צוללות שלנו עברו שיפוץ יסודי ב' ליברטול. סירקו אותן לגורמים, עד הי' בורג האחרון. הטכנאים שלנו התרכזו מ' סביב למספנה, סיקחו על צחת-המספנה הי' בריטי. כחשמלאי היה תפקידי לבדוק את כל המערכות, לדאוג לחלקי-חילוף וללמוד להכיר כל חוט וכל מנוע.

כלברטול אהבו מאוד את הישראליים. הי' אנגליות הצעירות התחרו עליהם. מועדון נ'קראנדה זכה לכינוי של מועדון ישראלי,

יצאנו לאזור-האימונים הקבוע של הצול' לות. באותו בוקר שימשנו מטרה לאימונים של אוניות-שטח, שעסקו בתרגילי לוחמה נגד צוללות. תפקידנו היה להתחמק מן הי' אוניות, ולבצע תרגילי-התקפה על מטרות שטות.

הגענו למקום הצלילה. צופר חוק — מח' ריד ממש — נשמע לכל אורכה של הצול' לת. מעין צפירת-מכונית מוגברת למימדים מתרידים, או כאילו מאה חתולים נדרסים יחד.

שמיעים את הצפירה פעמיים, כי פעם אחת יכולה להיות טעות. בפעם השנייה פירושה: לצלול!

ואז פותחים את השסתומים, לכניסת מי' ים למיכלים. ברגע שהמיכלים מתמלאים, שוקעת הצוללת. במקביל סוגרים את מנועי' הדיזל, והצוות שעל הגשר קופץ פנימה ר' מגיף אחרי את המחבט — הדלת העגולה המוליכה אל מיגדל הצוללת.

אנשי הצוות תופסים עמדות-צלילה ומת' בצעת השקילה, שתפקידה לאון את הצוללת במים, עליידי הצפת מיכלים-נפחיים הפוז' רים לאורך הצוללת. במידה ואין תפקיד קרבי לאחר מכן, מתארגנים החיים לשיגרה. לכל איש תפקידים מוגדרים, המשתנים לפי המצב. אפילו הטבח — שגם הוא צוללן מוסמך — אינו מרותק רק לטירים. בעמדות קרב בצלילה הוא אחד מצוות בקרת-הנוקים,

את הצלילה כחתייה בלתי-רגילה. בעצם, זוהי פעולה שיגרתית לגמרי. לא מרגישים אפילו ברגע המדויק בו אתה יורד מתחת למים. אין שום שינוי לרעה. להיפך: אם הים סוער, מביאה אותך הצלילה למצב שקט. שמענו סיפורים, למשל, כי הצרפתים היו נוהגים לצלול תמיד למעמקים כדי לאכול ארוחת-צהריים.

***

בני שום מיסתורין

ייתי על צוללת עתיקה משנת 1936, ששימשה בעיקר לאימונים, התחלפתי בתפקיד עם אחד מאנשי-הצוות כחשמלאי. תפקידי היה, ברגע הצלילה, לנתק את מנועי' הדיזל מן הציר ולהפעיל את שני מנועי' החשמל למדחפים. זוהי פעולה מורכבת, הי' נעשית במהירות רבה מאוד וזרשת הפעלת מספר רב של מפסיקים מכל המונים, לפי סדר קבוע.

עבודה זו זרשת מהירות וריכוז רב. מנועי-הדיזל צורכים כמות גדולה של אחיר, לכן משתמשים בהם כל עוד מפלי' גים על פני המים, או בהפלגת שנורקל. כאי' שר מפליגים מתחת לפני המים, ואין כניסה חופשית של אחיר, משתמשים במנועי'